

NORDISK RÅD

17. februar 1974

Statsminister Trygve Bratteli:

Aktuelle utviklingstendenser i Norden og i verden skaper en viss usikkerhetsfølelse i internasjonalt samarbeide - også i det nordiske samarbeide. Dette er forståelig, men det er viktig så snart som mulig å finne fram til et avklart grunnlag for det videre samarbeide i Norden.

Usikkerheten springer i stor utstrekning ut av de samme forhold som etter hvert har satt sitt preg på den politiske utviklingen i de enkelte nordiske land. I sin egen bevissthet og i verdens øyne har de demokratiske nordiske land stått som kanskje de mest typiske for den samfunnsform som ofte er gitt navnet velferdsstaten. Per Albin Hansson som formet denne utviklingens første kapittel i Sverige sammenfattet sin målsetting i ideen om "folkhemmet".

Det nordiske samarbeidet slik det er organisert i Nordisk Råd faller i tid sammen med de enkelte lands brede innsats for formingen av dette velferdssamfunnet. Dette nordiske samarbeide har stort sett tjent som gjensidige impulser og praktisk støtte i denne politikk. I dag er imidlertid også de nordiske land merket av dyptgående politiske brytninger. Som andre steder i verden kan vi også i Norden observere reaksjonære og vulgær-anarkistiske strømninger som går på tvers av den demokratiske velferdspolitikken hovedlinjer og som i sine mer outrerte former er rent destruktive. Det er ikke til å unngå at slike tidsbestemte stemninger også over et visst press på det nordiske samarbeide, som i sitt innhold og sin målsetting har vært så sterkt knyttet nettopp til velferdspolitikken.

Etter en lang veksttid har velferdssamfunnet kommet inn i overgangsalderen. Fra mange kanter stilles det nærgående spørsmål såvel til dets forutsetninger som til dets resultater. Det bringer oss alle inn i en ettertankens tid. Men en tid som også kaller på ny politisk avklaring og ny handling.

Det er ikke første gang det i Europa blir ropt på en omvurdering av alle verdier. Det kan sies mye om det moderne industrisamfunnet. Jeg mener at det også kan sies mye godt om det. Blant annet at det har frigjort krefter som tidligere var bundet til det mest primære livsgrunnlag. Frigjorte menneskelige krefter kan stille nye mål, samle seg om nye verdier.

Det ville være ille om disse brytninger - selv midlertidig - skulle svekke eller forsinke nordisk og internasjonalt samarbeide. Er det noe vår tid ikke har bruk for, så er det öket nasjonal isolasjon og selvgodhet. Oljekrisen er det klareste varsel om at vi går inn i en tidsperiode med store nye problemer, som det enkelte land ikke kan løse alene.

Det er også en side ved disse tendenser som med fordel kan minne oss om at menneskene ikke lever for å handle, men at vi handler for å kunne leve. De nordiske land vil alltid trenge hverandres moralske og praktiske støtte for i våre egne samfunn frimodig å hevde demokratisk kultur og menneskerettigheter, som stadig på ny dramatisk trampes under føtter så mange steder rundt i verden. Det frie menneske skal være Nordens adelsmerke også gjennom den nye brytningstid vi nå gjennomlever.

Vi kan komme til å oppleve betydelige rystelser i internasjonal økonomi, slik oljekrisen og sammenhengende problemer varsler om det. Disse forandringer vil vel i stor utstrekning bli av varig art. Jeg melder meg ikke som ulykkesprofet, - dem er det nok av.

Men jeg vurderer meget alvorlig de dyptgående økonomiske forandringer som synes å være underveis, som ryster hittil kjente økonomiske balanser og valutaforhold, og som kan skylle med seg en springflod av inflasjon, som i verste fall kan sette sysselsetting og sosial stabilitet i fare.

Det er min oppfatning at de nordiske land hver for seg og sammen bør møte denne utfordring med energisk deltakelse i alle internasjonale tiltak som tar sikte på å etablere tillitsfull kontakt og samarbeide mellom industriland og råvareland, og med de fattige utviklingslandene. Dette springer nå særlig ut av oljekrisen, men det kan etterhvert også trekke med seg andre deler av verdensøkonomien.

Med basis i handlingsprogrammet som ble vedtatt for et år siden, er det i gang et ganske omfattende utredningsarbeid på energiområdet i Ministerrådets regi. Det er naturlig at dette utredningsarbeid nå må videreføres og utvides, bl.a. på bakgrunn av den krisesituasjon den vestlige verden har opplevet som følge av sviktende oljetilførsler.

Utnyttelsen av oljeforekomstene på den norske del av kontinentalsokkelen står sentralt i den nordiske debatt om energipolitikken på lengre sikt. Det dreier seg her om en nasjonal ressurs og vilkårene for utnyttelsen er underlagt Stortingets vedtak og kontroll. Sentrale spørsmål i denne forbindelse gjelder tempoet i lettevirksomheten og i produksjonen, den geografiske spredning av denne virksomheten, omfanget av ilandføringen av petroleumsprodukter i Norge og videreførelsen her.

Regjeringen legger nå fram for Stortinget to dokumenter som gir grunnlag for en bred debatt om Norges petroleumspolitikk. Den ene redegjør for hvordan utnyttelsen og videreførelsen av pe-

troleumsforekomstene vil virke inn på utviklingen i norsk økonomi og hvordan en bør møte de omstillinger som dette fører med seg i næringslivet og i samfunnsforholdene for øvrig. Det blir viktig å holde letevirksomhet og produksjon under streng kontroll dersom disse omstillinger skal holdes innenfor et forsvarlig omfang.

Om noen uker vil Regjeringen også ha klar et dokument som tar for seg opplegget for den fortsatte virksomhet på kontinentalsokkelen. Regjeringen vil der legge fram sitt syn på hvordan norsk oljepolitikk bør bli utformet og praktisert.

Gjennom de to meldingene vil Stortinget ha fått et bredt grunnlag for drøfting av alle sider ved vår oljepolitikk. Først når denne drøfting er avsluttet, vil en være klar til å ta fatt på vurderingen av mer konkrete prosjekter som melder seg i forbindelse med ressursutnyttelsen, - f.eks. hvordan en på nordisk basis skal kunne få til et samarbeid på områder som omfatter såvel energi som industri.

Sist vi hadde en debatt om energisamarbeid i Nordisk Råd skjedde det i forbindelse med planene om NORDÖK. Her gikk et atomsamarbeid inn som et sentralt element i planene. NORDÖK-prosjektet falt bort, og atomsamarbeidet i den form en da tenkte seg det, ble det heller ikke noe av, trass i at det vel kunne vært gjennomført selv om den store planen om økonomisk samarbeid ikke kunne gjennomføres. Utviklingen i nordisk samarbeid viser at det også når det gjelder energi, må være et pragmatisk samarbeid der målsettingen tar sikte på resultater som vil være til fordel for alle parter. Uten en slik målsetting synes vi ikke å nå fram. Men dette innebærer at vi også må gå nøkternt fram.

Norge vil være beredt til å drøfte hvordan våre oljeressurser skal kunne nyttes slik at de også kommer de øvrige nordiske land til gode. Det vil etterhvert som årene går, trolig komme til å dreie seg om store ressurser som bærer i seg store muligheter. Og det vil gi grunnlag for samarbeid både på generelt nordisk, men sannsynligvis også på bilateralt plan. Vi tror f.eks. at det i forhold til Sverige vil kunne være muligheter for å finne fram til samarbeidsformer som ser utnyttelsen av svensk teknologi, arbeidskraft, kapital og kanskje også malm, i sammenheng med transport og utnyttelse av de norske energiresurser. I den forbindelse må en også tilpasse de enkelte lands planer for raffinering og petrokjemi, slik at alle de nordiske lands interesser varetas. Da blir det ikke lenger spørsmål om bare et energipolitisk samarbeid, men også om et industripolitisk samarbeid. Her ligger de virkelig store muligheter og de store utfordringer for våre land.

Dette er spørsmål vi må se nærmere på i hvert enkelt land, og i samarbeid landene imellom. Men vi må også se på de resultater som den pågående utredning under Nordisk Ministerråd måtte komme fram til. Her må det f.eks. forutsettes at også atomsamarbeidet igjen bringes inn i bildet. Vi trenger et solid grunnlag å stå på, hvis vi nå skal begi oss inn i et langt mer forpliktende og konkret samarbeid mellom de nordiske land.

Oljeproduksjon i havområdene lengst i nord vil kunne reise sine egne problemer. De muligheter vi har for å løse slike problemer, vil være avhengig av den internasjonale utvikling. En utvidelse av samarbeidet og avspenningen mellom supermaktene som får virkninger også i de nordlige områder, vil gjøre det lettere å finne tilfredsstillende løsninger i vår oljepolitikk.

Mot denne bakgrunn vil det være i norsk interesse å sikre at vi selv har ledelsen av undersøkelsene etter og eventuell utvinning av olje på de nordlige deler av vår kontinentalsokkel. Norsk styring og kontroll i disse følsomme områder må også være i stormaktenes interesse.

Den norske regjering er fast bestemt på et relativt moderat tempo når det gjelder utnyttningen av oljeressursene. Det skyldes ikke bare hensynet til at det hele skal innpasses i vår økonomi på en forsvarlig måte. Vi har også hensyn å ta til miljø og til havets egne ressurser. Og vi må ta hensyn til at olje er en ressurs som ikke fornyes, men som tappes og forbrukes en gang for alle.

Det er også klart at Norden ikke må stille seg slik at våre land blir eksklusive samfunn som utnytter ressursene på en måte som den øvrige verden vil reagere mot. Vi har hensyn å ta også til andre land; til vår egen del av verden, til de rike land som omgir oss, og til den fattige del av verden.

Alt dette er elementer i den norske oljedebatt. De er også med på å forme den politikk som den norske regjering vil følge i denne saken, og de må være retningsgivende for den vei vi skal følge på nordisk plan.